APROBOVANOST UČITELŮ ŠKOLNÍ TĚLESNÉ VÝCHOVY

QUALIFICATION OF PHYSICAL EDUCATION TEACHERS

Lucie Grajciarová[1]

[1] Katedra pedagogiky sportu, Fakulta sportovních studií Masarykovy univerzity, Brno

Abstrakt

Jedním ze základních činitelů ovlivňujících kvalitu výuky je učitel. Klíčovou roli sehrává vzdělání učitele, resp. to, že učitelé vyučují ty předměty, na něž jsou aprobovaní. Cílem této části výzkumu bylo zjistit, kolik učitelů TV je ve Zlínském kraji, kolik z toho je aprobovaných a jaký názor panuje na důležitost aprobace pro TV ve srovnání s naukovými předměty. Prezentované výsledky mají deskriptivní ráz a jsou dílčím výstupem širšího výzkumu zaměřujícího se na vliv aprobovanosti na kvalitu výuky TV. V první fázi výzkumu bylo zjištěno, že z celkového počtu 234 učitelů TV, bylo 79,5 % s aprobací, kterou 79 ředitelů z 86 považují za důležitou.

Klíčová slova: *aprobovanost, kvalita výuky, školní TV, učitel TV*

Abstract

One of the basic factors influencing the quality of physical education is the teacher. The key role in it is the education of the teachers. More precisely teachers teach the subjects for which they are specialists. This part of the research aimed to find out: how many PE teachers in the Zlín Region are PE specialists and find out the opinion on the importance of specialization for PE compared to science subjects. The presented results have a descriptive character and are a partial output of broader research focusing on the influence of qualification on the quality of PE. It was found that from the total number of 234 PE teachers, 79.5% were PE specialists. 79 out of 86 principals consider PE specialisation as important.

Keywords: *PE specialist, qualification, quality of education, school physical education*

1 Úvod

Výchozím bodem pro výzkum je myšlenka, že aprobovaní učitelé výrazně přispívají ke kvalitnější výuce. Aktuálnost tohoto tématu spočívá ve schválení

návrhu MŠMT z ledna 2021, že mj. na 2. stupni ZŠ mohou učit i odborníci bez pedagogického vzdělání. Tento problém vyvstává ze znění samotného zákona č. 563/2004 Sb., který ukládá, aby učitel 2. stupně ZŠ získal kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním program. To, co tento zákon neřeší, je vzdělání učitelů v daném oboru – aprobovanost. Přitom aprobovanost učitelů na předměty sleduje ČŠI a podle toho mj. hodnotí kvalitu výuky. Ve výročních zprávách se však uvádí údaje o aprobovanosti pouze za vzdělávací oblasti, pro TV spolu s výchovou ke zdraví oblast Člověk a zdraví.

2 Teorie

Otevírat téma kvality výuky či kvality vzdělávání není jednoduché a dle Janíka (2010, s. 333) „vyžaduje odvahu". Autor podotýká, že diskuse o tom, co je kvalitativně dobré, se neobejde bez tematizace toho, co kvalitativně dobré není. TV je zkoumána z různých úhlů od poloviny minulého století. Pozornost je nejvíce věnována fyzickému zatížení žáků ve výuce, využití času hodiny k aktivnímu pohybu žáků a didaktické interakci učitel–žák (Dobrý, 1997).

Ze zahraničních (DeCorby, et al., 2005), ale i českých výzkumů (Flemr, 2015) je patrné, že na ZŠ vyučují TV běžně neaprobovaní učitelé. Tento fenomén dokládá např. i výzkum začínajících učitelů TV od Janíkové (2018), ale i výzkumy, kde odborníci vyjadřují znepokojení nízkou mírou aprobovanosti učitelů TV (Morgan, 2008). Jak se ukazuje, TV vyučují buď učitelé všeobecných předmětů, učitelé s aprobací na TV a/nebo „ne-učitelé", kteří jsou výhradně sportovními trenéry (Luke, 2017).

3 Metodologie výzkumu

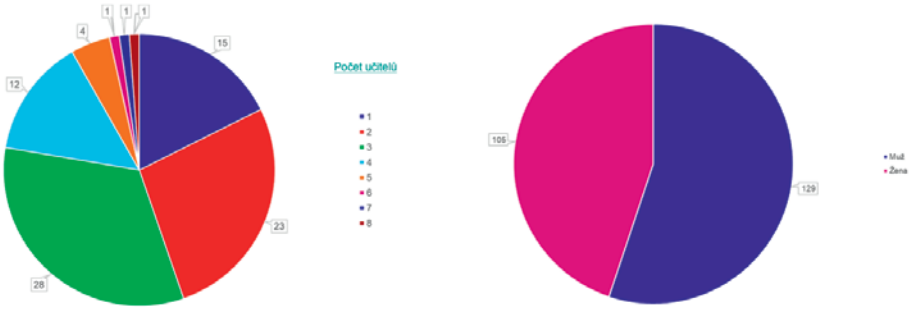
Prezentovaná část je součástí širší výzkumné strategie sloužící k objasnění vlivu aprobovanosti učitelů na kvalitu výuky TV a má kvantitativní charakter, neboť za hlavní výzkumnou metodu zde byl použit on- line dotazník (Formuláře Google) vlastní konstrukce s větvením. Dotazník má dvě části: první je zaměřena na charakteristiku školy a na zjišťování názorů na aprobovanost, druhá se zaměřuje na deskripci učitelů TV z různých hledisek (věk, délka praxe…). Převažují uzavřené otázky.

Kritériem pro výběr výzkumného souboru byla úplnost ZŠ, a to, aby se nacházely ve Zlínském kraji. K 15. září 2019 se jednalo o 128 úplných ZŠ. Všechny tyto ZŠ byly osloveny prostřednictvím ředitelů jednotlivých škol. Data byla vyhodnocena v MS Excel a mají popisný charakter, který lze vnímat jako nutný předpoklad pro realizaci následující části výzkumu.

4 Výsledky

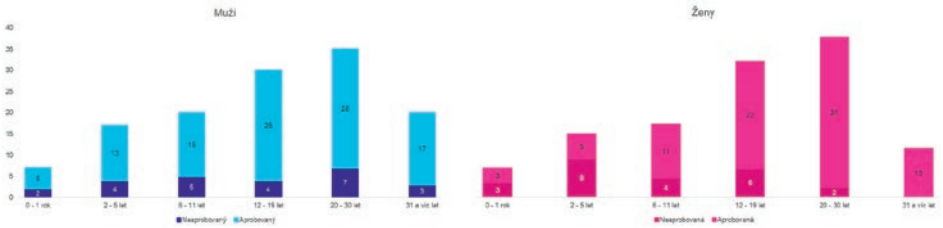
Celkově bylo distribuováno 128 dotazníků. Odpovědělo 87 ředitelů (návratnost je 69,2 %). Jeden dotazník byl vyřazen z důvodu nekorektnosti dat. Cílem této části výzkumu bylo zjistit, kolik učitelů TV je ve Zlínském kraji, kolik z toho je aprobovaných a jaký názor panuje na důležitost aprobace pro TV ve srovnání s naukovými předměty.

Ukázalo se, že 72 škol se nespecializuje na žádný konkrétní sport. 14 škol se specializuje např. na fotbal, házenou, atletiku. Na 64 školách ředitelé TV neučí, na 22 ano. Tito ředitelé byli zahrnuti do celkového počtu 234 učitelů TV, kteří vyučují TV na úplných ZŠ ve Zlínském kraji (129 mužů, 105 žen), což ilustruje graf 1. Dále lze z grafu vyčíst, kolik učitelů TV přísluší jedné ZŠ.

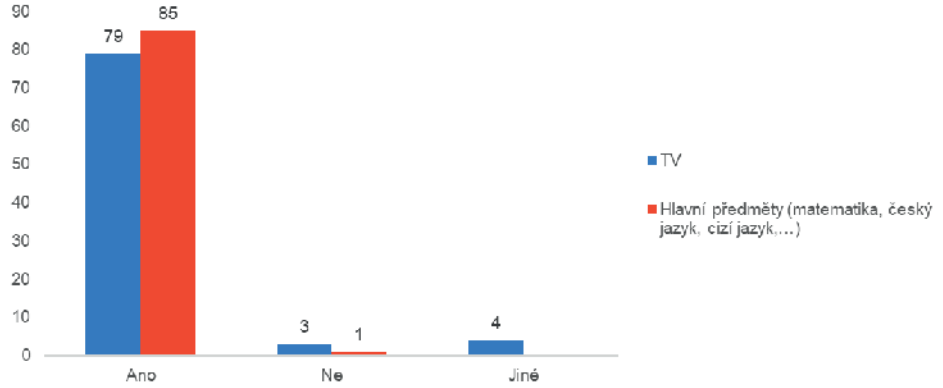
Graf 1: Počet učitelů tělesné výchovy na 2. stupni ZŠ

Z počtu 234 učitelů TV je 79,5 % aprobovaných. To lze vyčíst z grafu 2, kde je aprobace dána do souvislostí s délkou pedagogické praxe.

Graf 2: Zastoupení aprobovaných učitelů TV na 2. stupni ZŠ

Ředitelé se měli rovněž vyjádřit, jak moc důležitá je pro ně aprobovanost pro výuku TV a pro tzv. naukové předměty (viz graf 3). Překvapující bylo, že 79 ředitelů považuje aprobovanost pro výuku za důležitou, 3 ji nepovažují za důležitou a další 4 ředitelé svou odpověď specifikovali (3 z nich se vyjádřili, že je lepší mít nějaké vzdělání, byť např. trenérské). U naukových předmětů považuje 85 ředitelů za důležité, aby učitelé měli aprobaci.

Graf 3: Důležitost aprobace u učitelů TV v porovnání s naukovými předměty

5 Diskuse a závěry

Z výsledků výzkumu Flemra (2015), který proběhl na 2822 ZŠ a ZŠ speciálních v celé České republice ve školním roce 2012/2013, je patrná nízká aprobovanost učitelů TV (Zlínský kraj 77,5 %). Podobné výsledky byly zjištěny i v Olomouckém kraji (Zháněl, 2019). Náš příspěvek jejich výsledky více méně verifikoval (79,5 % aprobovaných učitelů TV), přestože naše výsledky platí jen pro Zlínský kraj.

Zajímavý byl poznatek k důležitosti aprobovanosti výuky TV od samotných ředitelů ve srovnání k naukovým předmětům. 79 z 86 ředitelů považuje za důležité, aby učitelé TV byli aprobovaní. Výsledky jsou výchozím bodem pro navazující výzkum založený na analýze rozhovorů a videozáznamů s cílem odkrýt rozdíly ve výuce aprobovaných a neaprobovaných učitelů TV.

Poděkování

Studie byla podpořena projektem FSpS MUNI/51/06/2020 „Pozice průpravné části v hodinách školní tělesné výchovy“.

6 Literatura

Decorby, K., Halas, J., Dixon, S., Wintrup, L., & Janzen, H. (2005). Classroom Teachers and the Challenges of Delivering Quality Physical Education [Online]. *The Journal Of Educational Research*, *98*(4), 208–221.

Dobrý, L. (1997). *Analýza didaktické interakce v tělesné výchově*. Praha: Karolinum.

Flemr, L. (2015). Výuka tělesné výchovy na základních školách v České republice. *Česká kinantropologie*, *19*(2), pp. 56–63.

Janík, T. (2010). Integrace idejí zaměřených k profesionalizaci učitelství: Diskuse na okraj monotematického čísla Pedagogiky č. 3–4/2010. *Pedagogika*, *60*(3–4), 329–341.

Janíková, M. (2018). *Učitelé tělesné výchovy: Na cestě k profesi a dál…* [Habilitační práce]. Masarykova univerzita.

Jones, L., & Green, K. (2017). Who teaches primary physical education? Change and transformation through the eyes of subject leaders. *Sport, Education and Society*, *22*(6), 759–771. https://doi.org/10.1080/13573322.2015.1061987

Morgan, P., & Bourke, S. (2008). Non-specialist teachers' confidence to teach PE: the nature and influence of personal school experiences in PE. *Physical Education And Sport Pedagogy*, *13*(1), 1–29.

Zháněl, J. (2019). Koncepce rozvoje tělovýchovy a sportu Olomouckého kraje pro období 2019–2023. Olomoucký kraj (Česko).